

Сергій Михайлович ДАНИЛО,
кандидат юридичних наук
(Адвокат, м. Харків)

НАУКОВА РОЗРОБЛЕНІСТЬ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті досліджено наукову розробленість проблематики забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування в контексті сучасних трансформацій української правової системи та інтеграції європейських стандартів. Підкреслено, що в умовах розбудови правової держави та демократичного суспільства питання дотримання прав людини під час досудового розслідування набуває особливої ваги, оскільки саме на цьому етапі формуються фундаментальні гарантії від неправомірного втручання держави та забезпечується дотримання верховенства права, гуманізму й справедливості. Здійснено аналіз наукових досліджень, у яких розглядаються як теоретичні основи захисту прав людини, так і практичні аспекти впровадження міжнародних стандартів у національне законодавство України. Наголошено, що, попри значний науковий доробок у цій сфері, низка важливих питань залишається відкритою та потребує подальшого глибокого осмислення. Серед таких питань виділено визначення критеріїв ефективності реалізації прав особи, уніфікацію підходів до тлумачення міжнародно-правових стандартів, забезпечення балансу між інтересами особи, суспільства та держави, а також удосконалення процесуальних гарантій протидії зловживанням з боку правоохоронних органів. Вказано на необхідність деталізації процедурних норм, які б виключали вибірковість застосування прав залежно від категорії кримінального провадження чи статусу особи. Здійснено огляд сучасних наукових підходів до питання забезпечення прав особи на досудовій стадії кримінального провадження, проаналізовано внесок провідних українських

науковців у розробку теоретичних і практичних засад цієї проблематики. Констатовано, що стан наукової розробленості питань забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є достатньо ґрунтовним, але потребує подальшого поглиблення, особливо в частині адаптації до нових реалій та впровадження передових міжнародних стандартів.

Ключові слова: права, свободи і законні інтереси; забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи; реалізація прав, свобод і законних інтересів; досудове розслідування; стадія кримінального провадження; кримінальне провадження; міжнародно-правові стандарти; європейські стандарти; наукова розробленість; наукові дослідження.

Постановка проблеми. В умовах розвитку правової держави, розбудови демократичного суспільства та інтеграції України в європейський і світовий правовий простір дедалі більшої актуальності набуває питання забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи під час досудового розслідування. Саме на цій стадії кримінального провадження закладаються основи для ефективного захисту особи від неправомірного втручання держави, забезпечується дотримання верховенства права, гуманізму та справедливості. Наукова спільнота не випадково приділяє значну увагу дослідженню механізмів реалізації й гарантування прав людини у кримінальному процесі, адже саме вони є запорукою формування довіри до правосуддя, зміцнення законності та запобігання порушенням прав особи з боку органів досудового розслідування. В умовах глобалізації та розширення міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства надзвичайно важливим є врахування міжнародних стандартів захисту прав людини, що знаходить відображення у численних наукових працях, присвячених теоретичним і практичним аспектам імплементації відповідних норм у національне законодавство¹.

Водночас, незважаючи на значну кількість досліджень, багато аспектів цієї проблематики залишаються відкритими, потребують подальшого осмислення та вдосконалення, зокрема з огляду на виклики, що постають перед правозастосовною практикою в нинішніх реаліях. Українська правова наука, опираючись на багатий досвід європейських країн і міжнародних інституцій, активно шукає оптимальні моделі забезпечення балансу між інтересами особи та суспільства, розробляє теоретичні засади й практичні

¹ Капліна О.В. Імплементація міжнародно-правових стандартів у кримінальному провадженні України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 98–101; Pchelina O., Sezonov V., Myrhorod-Karpova V., Zherobkina Ye. Administrative and legal mechanism of execution of decisions of the European Court of Human Rights as the basis of case law application in the judicial system of Ukraine. (2019) *Asia Life Sciences*, (2), pp. 117–134; Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2020. 530 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13756>; Пчеліна О.В. Застосування практики Європейського суду з прав людини у вітчизняному кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 160–164. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.33>.

інструменти для ефективного функціонування системи захисту прав і свобод на досудовій стадії кримінального провадження. Саме тому поглиблене вивчення наукової розробленості цієї проблеми є не лише актуальним, але й необхідним для подальшого розвитку правової системи України, забезпечення її відповідності міжнародним стандартам та зміцнення гарантій справедливого правосуддя.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій з питань забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування свідчить про значний інтерес наукової спільноти до цієї проблематики. У наукових працях висвітлюються теоретичні засади забезпечення прав людини, механізми їхньої реалізації та гарантування, а також практичні аспекти впровадження міжнародних стандартів у національне законодавство. Особливу увагу дослідники приділяють аналізу чинних нормативно-правових актів, порівняльно-правовому вивченню досвіду європейських країн, а також розробці пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародних зобов'язань України.

Наприклад, такі вчені, як С.Є. Абламський, В.В. Андрух, І.В. Гловюк, Ю.П. Драчук, В.Г. Дрозд, А.А. Жук, Д.Г. Іллящук, О.В. Мартовицька, Н.В. Марущак, О.В. Пчеліна, Д.В. Сидоренко, В.І. Теремецький, Т.Г. Фоміна, І.І. Цилюрик, Т.О. Часова, В.М. Юрчишин й інші, в своїх працях приділили увагу різним аспектам забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні, зокрема, питанням доступу до правничої допомоги, гарантіям захисту від незаконного затримання, забезпеченню права на захист, а також механізмам судового та прокурорського контролю за дотриманням правових стандартів. Окремо варто відзначити аналіз проблематики співвідношення національних і міжнародних стандартів у сфері кримінального процесу, а також імплементації практики Європейського суду з прав людини у правозастосовну діяльність органів досудового розслідування.

Водночас, попри значний науковий доробок, низка питань все ще залишається дискусійною й недостатньо розробленою. Зокрема, невирішеними залишаються такі аспекти, як: визначення чітких критеріїв ефективності реалізації прав і свобод особи на стадії досудового розслідування; розробка уніфікованих підходів до тлумачення та впровадження міжнародно-правових стандартів у національну практику; забезпечення балансу між інтересами особи, суспільства і держави в умовах посилення безпекових викликів; удосконалення процесуальних гарантій протидії зловживанням з боку правоохоронних органів. Не менш актуальними залишаються питання щодо ефективності механізмів захисту прав потерпілих у кримінальному провадженні, а також забезпечення рівності сторін у процесі. В окремих випадках науковці звертають увагу на необхідність подальшої деталізації процедурних норм, які б унеможливлювали вибірковість застосування прав людини залежно від категорії кримінального провадження чи статусу особи у процесі. З огляду

на що наукова спільнота й надалі має зосереджуватися на виявленні прогалин і суперечностей у чинному законодавстві, а також на пошуку дієвих шляхів їх подолання для зміцнення гарантій справедливого судочинства. А це неможливо без з'ясування стану наукової розробленості досліджуваної проблематики.

Тому *метою статті* є визначення стану наукової розробленості проблематики забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Проблематика забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є однією з найбільш актуальних, динамічних та дискусійних у кримінальній процесуальній науці України. Її розробленість має глибоку теоретичну базу, що активно розвивається в умовах реформ та інтеграції європейських стандартів. Передусім наукова розробленість цієї проблематики має вирішальне значення для:

- теоретичного обґрунтування реформ, оскільки забезпечує необхідну базу для вдосконалення кримінального процесуального законодавства, зокрема Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України;

- практичної реалізації прав, адже наукові дослідження виявляють прогалини, колізії та недоліки у правозастосовній, серед іншого пропонуючи шляхи підвищення ефективності правозахисного механізму;

- дотримання міжнародних стандартів. Останнім часом науковці активно аналізують міжнародно-правові договори та практику ЄСПЛ, адаптуючи їхні вимоги до національного законодавства та правосвідомості.

У цьому контексті особливої ваги набуває подальше системне дослідження стану наукової розробленості проблеми забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування. Від ступеня опрацьованості відповідних теоретичних підходів, глибини їхнього аналізу залежить якість захисту прав учасників кримінального процесу. При цьому важливо не лише констатувати наявність наукових напрацювань, а й визначати їхню актуальність і дієвість у сучасних правозастосовних реаліях, особливо враховуючи динаміку змін у законодавстві та правовій практиці. З огляду на що розкриття стану наукової розробленості цієї проблеми передбачає комплексний огляд основних напрямів досліджень, виявлення невирішених питань, аналіз існуючих наукових дискусій і формування рекомендацій щодо подальшого вдосконалення теоретичних і практичних механізмів захисту прав людини. Це, на нашу думку, по-перше, дозволить зміцнити гарантії справедливого судочинства, по-друге, забезпечити відповідність кримінального процесуального законодавства України міжнародним стандартам.

Аналіз фахової наукової літератури демонструє, що праці з галузі кримінального процесу в період незалежності України акцентують на зміні природи кримінального процесу. Мова йде про те, що з проголошенням нашої держави як правової особливий акцент зосереджено на необхідності забезпеченні прав, свобод і законних інтересів особи в усіх сферах

суспільного життя, особливо в кримінальній юстиції. Тому більшість наукових напрацювань присвячені доктринальному обґрунтуванню необхідності перетворення досудового розслідування з переважно фіскального (обвинувального) процесу на правозахисний, де пріоритет надається правам особи (підозрюваного/обвинуваченого, потерпілого, свідка тощо) над інтересами державного обвинувачення.

Варто підкреслити, що вітчизняна наукова думка розглядає трансформацію кримінального процесу не лише як формальну зміну, а передусім як глибоку концептуальну перебудову всієї системи досудового розслідування. Це передбачає впровадження системи дієвих гарантій, які унеможливають свавілля та забезпечують неухильне дотримання прав кожного учасника провадження. У цьому контексті дослідники приділяють увагу не лише формально-правовим механізмам, а й питанням правової культури, рівня правосвідомості та професійної етики працівників правоохоронних органів. Більше за все, науковці здебільшого обговорюють такі ключові концепції:

- механізм забезпечення прав особи як система гарантій¹;
- забезпечення засади верховенства права в кримінальному провадженні²;
- адаптація міжнародних стандартів до національного законодавства й практики досудового розслідування³;
- роль судового контролю й прокурорського нагляду ключових інструментів забезпечення дотримання прав людини⁴;
- гарантії реалізації права на захист, серед іншого доступ до правничої

¹ Паршак С.А. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження у контексті правозахисної функції держави. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 158–162; Цилірич І.І. Гарантії прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів, 2020. 21 с.; Підгородинська А.В., Широбокова Л.О. Кримінальні процесуальні гарантії прав осіб у провадженнях із взаємної правової допомоги та у порядку перейняття. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 2 (16). С. 48–57. DOI: 10.15587/2523-4153.2021.235325.

² Назаров В.В. Реалізація засади верховенства права в кримінальному провадженні. *Правова держава*. 2017. Вип. 26. С. 137–143.

³ Капліна О.В. Імплементация міжнародно-правових стандартів у кримінальному провадженні України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 98–101; Іванов М.С. Національний правовий механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 195–201; Pchelina O., Sezonov V., Myrhorod-Karпова V., Zherobkina Ye. Administrative and legal mechanism of execution of decisions of the European Court of Human Rights as the basis of case law application in the judicial system of Ukraine. (2019) *Asia Life Sciences*, (2), pp. 117–134; Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2020. 530 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13756>; Пчеліна О.В. Застосування практики Європейського суду з прав людини у вітчизняному кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 160–164. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.33>.

⁴ Юрчишин В.М. Правозахисна діяльність прокурора в забезпеченні прав і законних інтересів потерпілого у досудовому розслідуванні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 231–236; Шаренко С.Л. Теоретико-прикладні основи діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 40 с.; Теремецький В.І. Судовий контроль під час досудового розслідування в Україні: правова природа та особливості в умовах воєнного стану. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 451–468. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.39>.

допомоги на всіх етапах досудового провадження¹;

– запобігання та протидія зловживанням з боку органів досудового розслідування²;

– забезпечення рівності сторін кримінального процесу та захисту прав потерпілих³;

– обґрунтування законності та пропорційності проведення негласних слідчих (розшукових) дій загалом і питання допустимості доказів, отриманих у таємний спосіб, зокрема⁴.

Подальший розвиток наукової розробленості цієї проблематики відбувається в умовах постійних законодавчих змін і зростання впливу міжнародного права, що вимагає від дослідників системного підходу до вивчення як теоретичних, так і практичних аспектів захисту прав людини на досудовій стадії кримінального провадження. Особливої ваги набуває імплементація рішень ЄСПЛ, які слугують дороговказом для формування ефективних механізмів захисту та приведення національних процедур у відповідність до міжнародних стандартів. На думку багатьох вчених, саме послідовне впровадження таких стандартів забезпечує реальну, а не декларативну охорону прав і свобод особи.

Вищенаведене дозволяє констатувати, що українська наукова школа вже напрацювала вагомий теоретичний та методологічний фундамент для подальшого вдосконалення інституту досудового розслідування в частині забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. Проте, незважаючи на це, досліджувана сфера потребує постійного оновлення та адаптації до нових викликів часу. Тому на перший план виходить питання ефективної імплементації наукових рекомендацій у законодавчу та правозастосовну практику, що забезпечить реальний, а не формальний захист прав людини в Україні.

Окремо варто зауважити, що зміст наукової розробки проблеми

¹ Фоміна Т.Г. Забезпечення слідчим процесуальних прав підозрюваного: монографія. Харків, 2014. 234 с.; Бабчинська Т. Деякі аспекти реалізації права на захист у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 166–170; Балацька О.Р. Окремі проблеми забезпечення адвокатом права на захист в контексті практики Європейського суду з прав людини. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 8–15; Волошанівська Т.В., Федорова І.В. Процесуальний порядок забезпечення права підозрюваного, обвинуваченого на захист як реалізація засади кримінального провадження: практика ЄСПЛ. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. Вип. 3, ч. 1. С. 102–107. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.3.1.17>.

² Туманянц А.Р., Криворучко Д.В. Зловживання правами потерпілих під час досудового розслідування в кримінальному провадженні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 84–91. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/15>.

³ Сиза Н., Сизий І. Реалізація змагальності сторін під час судового розгляду в кримінальному провадженні України. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2020. № 2 (46). С. 70–76. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.2\(46\).226882](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.2(46).226882); Ємельянов Р.О. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: дис. ... докт. філософії: 081 Право. Кропивницький, 2023. 233 с.

⁴ Даль А.Л. Забезпечення прав і свобод людини під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України: збірник тез доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 11 квітня 2019 р.). Харків, 2019. С. 92–95; Туманянц А.Р., Криворучко Д.В. Зловживання правом на початок проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій без дозволу слідчого судді. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 364–370. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.66>.

забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи охоплює глибокий аналіз конкретних інститутів та процедур КПК України, як-то: судовий контроль; право на захист; процесуальний статус особи; процесуальні дії, пов'язані з обмеженням прав, свобод і законних інтересів особи, серед іншого негласні слідчі (розшукові) дії тощо. Крім зазначених аспектів, до наукової розробки проблематики забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи у досудовому провадженні слід включити дослідження ефективності механізмів реалізації правничої допомоги, особливостей взаємодії між слідчим, прокурором і захисником, а також аналіз процедурних гарантій, спрямованих на мінімізацію ризику зловживань з боку органів досудового розслідування. Особливої уваги заслуговує питання забезпечення рівності сторін, доступу до матеріалів провадження, а також прозорості й обґрунтованості прийняття рішень, що впливають на процесуальний статус особи.

При цьому варто наголосити, що сучасні наукові підходи також охоплюють аналіз імплементації міжнародних стандартів захисту прав людини, зокрема практики ЄСПЛ, у національне кримінальне процесуальне законодавство. Це дозволяє не лише вдосконалити окремі інститути кримінального провадження, а й забезпечити їх відповідність європейським правовим цінностям, що є необхідною умовою інтеграції України до європейського правового простору.

У контексті предмета представленого дослідження слід підкреслити, що наукове забезпечення проблематики здійснюється на кількох взаємопов'язаних рівнях, які забезпечують її всебічну розробленість. Зокрема, такими рівнями є:

- загальнотеоретичний, на якому відбувається обґрунтування фундаментальних категорій та місця проблематики у загальній правовій системі, здійснюється аналіз понять «права», «свободи» та «законні інтереси» в контексті кримінального процесу, а також досліджується співвідношення національного права із загальновизнаними міжнародними принципами у контексті забезпечення верховенства права. Саме на цьому рівні формується наукова база для подальших досліджень, а також окреслюється коло теоретичних проблем, які потребують практичного вирішення. Особливої уваги заслуговують праці, присвячені імплементації рішень ЄСПЛ у національне законодавство, адже саме такі дослідження дозволяють осмислити український досвід у світлі європейських стандартів;

- галузевий рівень є основним, оскільки на ньому проводиться спеціалізований аналіз інститутів та норм КПК. На цьому рівні науковці досліджують конкретні механізми забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи, аналізують правозастосовну практику, а також порівнюють національні підходи із зарубіжними. Такий підхід дає змогу виявити прогалини та суперечності у законодавстві, а також напрацювати рекомендації щодо його вдосконалення. Варто підкреслити, що саме детальний галузевий аналіз сприяє формуванню єдиної практики

застосування норм кримінального процесу та унеможлиблює вибірковість у захисті прав учасників провадження;

– прикладний (правозастосовний) рівень орієнтований на вивчення ефективності реалізації наукових напрацювань у практиці. Саме тут науковці зосереджують увагу на розробленні практичних рекомендацій, аналізі судової та слідчої практики, вивченні типових проблем, що виникають при захисті прав особи на досудовому розслідуванні. Значна роль відводиться питанням взаємодії між слідчим, прокурором, захисником і судом, а також пошуку оптимальних моделей забезпечення рівності сторін і мінімізації ризику зловживань. У цьому контексті надзвичайно важливо враховувати динаміку змін у законодавстві й орієнтуватися на прогресивний європейський досвід.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити кілька висновків щодо стану наукової розробленості питання забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування. По-перше, українська наукова школа вже заклала міцний теоретичний фундамент, що охоплює як загальнотеоретичні, так і галузеві аспекти, однак потреба в оновленні підходів лише зростає у зв'язку з постійними законодавчими змінами та новими викликами, які ставить перед правозастосуванням сучасний світ. По-друге, на рівні галузевих досліджень спостерігається поступове розширення тематики, зокрема щодо ефективності правничої допомоги, процедурних гарантій, механізмів протидії зловживанням та забезпечення рівності сторін, проте деякі питання залишаються недостатньо дослідженими (наприклад, взаємодія між органами досудового розслідування і захисниками, питання прозорості прийняття процесуальних рішень). По-третє, прикладний рівень наукового забезпечення демонструє, що між теорією й практикою все ще існує певний розрив. Незважаючи на наявність численних рекомендацій, їх імплементація у правозастосовну діяльність часто відбувається фрагментарно.

Відповідно, стан наукової розробленості питань забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є достатньо ґрунтовним, але потребує подальшого поглиблення, особливо в частині адаптації до нових реалій та впровадження передових міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабчинська Т. Деякі аспекти реалізації права на захист у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 166–170.

2. Балацька О.Р. Окремі проблеми забезпечення адвокатом права на захист в контексті практики Європейського суду з прав людини. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 8–15.

3. Волошанівська Т.В., Федорова І.В. Процесуальний порядок забезпечення права підозрюваного, обвинуваченого на захист як реалізація засади кримінального провадження: практика ЄСПЛ. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. Вип. 3, ч. 1. С. 102–107. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.3.1.17>

4. Гарбовський Л.А., Сизоненко А.Л. Деякі проблемні аспекти забезпечення прав потерпілого у кримінальному процесі України. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. Вип. 1 (2). С. 64–69.

5. Даль А.Л. Забезпечення прав і свобод людини під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України: збірник тез доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 11 квітня 2019 р.). Харків, 2019. С. 92–95.

6. Ємельянов Р.О. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: дис. ... докт. філософії: 081 Право. Кропивницький, 2023. 233 с.

7. Іванов М.С. Національний правовий механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 195–201.

8. Капліна О.В. Імплементация міжнародно-правових стандартів у кримінальному провадженні України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 98–101.

9. Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2020. 530 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13756>.

10. Назаров В.В. Реалізація засади верховенства права в кримінальному провадженні. *Правова держава*. 2017. Вип. 26. С. 137–143.

11. Паршак С.А. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження у контексті правозахисної функції держави. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 158–162.

12. Підгородинська А.В., Широбокова Л.О. Кримінальні процесуальні гарантії прав осіб у провадженнях із взаємної правової допомоги та у порядку перейняття. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 2 (16). С. 48–57. DOI: 10.15587/2523-4153.2021.235325.

13. Пчеліна О.В. Застосування практики Європейського суду з прав людини у вітчизняному кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 160–164. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.33>.

14. Сидоренко Д.В. Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час проведення судової експертизи: дис. ... докт. філософії: 081 Право. Харків, 2025. 242 с.

15. Сиза Н., Сизий І. Реалізація змагальності сторін під час судового розгляду в кримінальному провадженні України. *Вісник НТУУ «КПІ»*

Політологія. Соціологія. Право. 2020. № 2 (46). С. 70–76. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.2\(46\).226882](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.2(46).226882)

16. Теремецький В.І. Судовий контроль під час досудового розслідування в Україні: правова природа та особливості в умовах воєнного стану. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 451–468. DOI: <https://doi.org/10.32631/vsa.2023.2.39>.

17. Туманянц А.Р., Криворучко Д.В. Зловживання правами потерпілим під час досудового розслідування в кримінальному провадженні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/15>

18. Туманянц А.Р., Криворучко Д.В. Зловживання правом на початок проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій без дозволу слідчого судді. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 364–370. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.66>

19. Фоміна Т.Г. Забезпечення слідчим процесуальних прав підозрюваного: монографія. Харків, 2014. 234 с.

20. Цилюрик І.І. Гарантії прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів, 2020. 21 с.

21. Шаренко С.Л. Теоретико-прикладні основи діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 40 с.

22. Юрчишин В.М. Правозахисна діяльність прокурора в забезпеченні прав і законних інтересів потерпілого у досудовому розслідуванні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 231–236.

23. Pchelina O., Sezonov V., Myrhorod-Karpova V., Zherobkina Ye. Administrative and legal mechanism of execution of decisions of the European Court of Human Rights as the basis of case law application in the judicial system of Ukraine. *Asia Life Sciences*. 2019. № 2. P. 117–134.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2024

Serhii M. DANYLO,

Candidate of Law

(Lawyer, Kharkiv, Ukraine)

SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF THE ISSUE OF ENSURING THE RIGHTS, FREEDOMS AND LEGITIMATE INTERESTS OF THE INDIVIDUAL AT THE STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION

In the article it has been examined the scientific development of the issues of ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of the individual at the

stage of pre-trial investigation in the context of the ongoing transformations of the Ukrainian legal system and the integration of European standards. It has been emphasized that, in the process of building a rule-of-law state and a democratic society, the question of safeguarding human rights during pre-trial investigation acquires particular significance, since it is at this stage that fundamental guarantees against unlawful state interference are established and the principles of the rule of law, humanism and justice are upheld. An analysis has been conducted of scientific studies that address both the theoretical foundations of human rights protection and the practical aspects of implementing international standards into Ukraine's national legislation. It has been noted that, despite significant scholarly achievements in this field, a number of important issues remain unresolved and require further in-depth consideration. Among these are the identification of criteria for the effective realization of individual rights, the unification of approaches to interpreting international legal standards, the ensuring of a balance between the interests of the individual, society and the state, as well as the improvement of procedural guarantees to counteract abuses by law enforcement agencies. The necessity has been highlighted for detailed procedural norms that would exclude selective application of rights depending on the category of criminal proceedings or the status of the individual. A review has been provided of current academic approaches to the issue of ensuring individual rights at the pre-trial stage of criminal proceedings, and the contribution of leading Ukrainian scholars to the development of theoretical and practical foundations for this area is analyzed. It has been concluded that the scientific development of the issues of ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of individuals at the stage of pre-trial investigation is sufficiently substantial, yet requires further deepening, especially in terms of adaptation to new realities and the implementation of advanced international standards.

Key words: *rights, freedoms and legitimate interests; ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of the individual; realization of rights, freedoms and legitimate interests; pre-trial investigation; stage of criminal proceedings; criminal proceedings; international legal standards; European standards; scientific development; scientific research.*